

Píseň: S172 - Laudato sii + **modlitba;** **Oddíl k výkladu:** Jk 2, 9-26

Milí přátelé,

na posledním setkání Jakub kritizoval stranění a nadbíhání bohatým, mocným, vlivným a dalším, kteří jsou „křesťany“ pokládáni za důležité a nezbytné. Jako křesťanskou zdůraznil cestu již starozákonní: Cožpak Bůh nevyvolil chudáky tohoto světa? (Jk 2, 5).

Ve výkladu jsem pak zdůraznil, že lidem, včetně křesťanů, dokonce stačí ke stranění pouhý *dojem* něčí důležitosti - ačkoli ve skutečnosti jde o iluzi, falešný dojem. Tím méně jsou takové skutky vírou v Boha, který vyvoluje ubožáky, chudáky a otroky.

Není celku bez části

Každý celek se skládá z různých částí. Stůl, živý organismus, atom, mozek, duše, svět i zákon. Možná banální tvrzení, avšak s dalekosáhlými důsledky: Pokud je totiž porušena část, je narušen i celek. Nelze uříznout z obvyklého stolu jednu nohu aniž bychom změnilí funkčnost i vzhled celku. Stejně i s lidskou duší a zákonem. Kdo nesmílní ale vraždí, narušuje svou duši i celek zákona. Kdo nekrade a nevráždí a nelže a ctí rodiče ale sedmý den či vyvýšenost Boží ne, také narušuje svou duši i celek zákona.

Stejně se straněním, které Jakub kritizuje v předchozím oddílu. Pokud je kterýkoli člen společenství hodnocen jako důležitější než ostatní, je narušeno a pokřiveno celé společenství. Zejména pokud je důležitější pro dojem jeho světského či finančního vlivu.

Ani před lidmi neobstojí, že jsem splnil devět z deseti pravidel, takže docela dobrý! Natožpak před Bohem... Kdo miluje sebe, ale nemiluje stejnou mírou bližní, je stejně vinnen, jako kdo miluje bližní, ale stejnou mírou nemiluje sám sebe. Natožpak aby sobě i bližním měřil stejnou mírou.

Svoboda je pouze tam, kde platí pro všechny stejné. Kde platí všechno domluvené. Jakmile něco domluveného, jedna část zákona nebo smlouvy neplatí, dochází k rozkladu a rozpadu celku. K čemu je být v domluveném kině v nedomluvený čas?

Proto právě zákon (myšlen je Boží!) přináší plnou svobodu. Protože platí pro všechny stejně za všech okolností. A je-li plně dodržen, mají se všichni stejně dobře. Je všem stejně dobře. Všichni jsou si rovni. A všem je měřeno stejným metrem také v případě porušení zákona.

Třešničku pak Jakub tomuto myšlenkovému procesu dodává Jk 2, 13: Kdo neproказuje milosrdenství, nemůže se divit, že sám milosrdenství nedochází. A nebo jde o blázna, když se diví. Protože právě milosrdenství je podstatou, esencí, duchem Božího zákona. Nikoli nedostížné nároky, které mají člověka rozdrtit. Vždyť jen skrze zákon mohu poznat svou nedostatečnost a tak přijmout Boží milost spásy pouhou vírou. A tak odmítnout anthropocentrickou představu, že mohu Boží spásu zasloužit.

Tak je zákon velkým, velkým milosrdenstvím. Jako vše, co odhaluje pravdu. Tak může Boží milosrdenství vítězit také nad soudem nejen nad mou osobou. A tak omilostnit.

Ale Jakub ponechá viset ve vzduchu: Proč by prokazoval Bůh mnohé a velké milosrdenství tomu, kdo ho sám prokazoval jen naprosté minimum?

Víra a skutky

Druhý část Jk 2 je tou částí, z níž se vytrháváním snaží laikové i teologové argumentovat, že Jakub je anti-pavlovský. Totiž že zastává možnost dojít spásy skrze skutky, nikoli z víry.

Již úvodní věta celého toho myšlenkového celku v Jk 2, 14 však ukazuje, že Jakub říká něco jiného: K čemu je víra, když má Boha a lásky jen plnou pusou a skutek utek? Nebo, lépe: Co je to za víru, která nese takové ovoce? Co je to za víru, která zmrzlému a hladovému popřeje Boha a lásku a pokoj a... odkráčí?

Právě takovou otázku Jakub klade.¹ To je také podstata toho Ježíšova výroku. Nejde o zbraň na ostatní. Jde o nástroj sebereflexe a sebepoznání. Jak, komu, čemu to věřím, když se takhle chovám? A v důsledku mohou poznávat také ostatní vůči mně - čemu, komu, jak ten člověk věří, když hladovému a zmrzlému jen přeje a odchází pryč?

Neboli Jakub zdůrazňuje, co i Pavel, protože i Ježíš a proroci a Tóra: Teprve na skutcích se pozná víra. Jen podle ovoce poznáte strom (jestli je uvnitř mrtvý, shnilý nebo zdravý). Strom bez ovoce k ničemu není, jen aby byl spálen.² Sůl, která nesolí a lampa, která nesvítí, jakbysmet (Mt 5, 13).

A stejně obráceně. K čemu je skutek bez víry? K čemu je teorie bez praxe? K čemu je dát hladovému bezdomovci jídlo, ale ponechat ho v systému bídy? Neprodužuji tím spíše jeho agónii?

Tak jsou náboženské teze a postoje mrtvé, nenesou-li *odpovídající ovoce*.

Dobře to pak dokresluje Jk 2, 18. Víru bez skutků nelze ukázat ani dokázat. Stejně jako lásku nebo důvěru. Teprve ve zcela všedních i zcela nevšedních situacích můžeme poznat, čemu a jak věřím já nebo bližní. Vzpomeňme, že Jakub začínal epištolu tématem pokušení a zkoušek, které nám umožňují poznat, jakou pevností, jakým ovocem disponuje, čemu věříme!

Dva extrémy - a cesta ven

Tak Jakub jinými slovy říká stejné, co Pavel. A oba společně zápolí s těmi ve sborech, kteří přijdou v tu neděli na bohoslužby, ale klidně lžou, kradou, vraždí, utlačují chudé a straní zlatoprstenným (Jk 2, 2). Tedy s těmi, kteří „přece věří,“ ale skutky a slova (i slovo je čin!) svědčí rozhodně o tom, že věří. Ale ne

---

¹ Vzpomeňme, jak často Jakub nazvučuje Kázání na hoře. Právě v jeho závěru v Mt 7, 16 jsou tato slova o poznání stromu (symbolizujícího náboženské přesvědčení a postoje = víru) podle ovoce.

² Je potřeba chápat, že jde o metaforu. Tak i „ovoce“ nemusí být pouze jablko s tím, že šišky z jehličnanů přece nejsou ovoce. Uvědomme si, že takto definované „ovoce“ - tedy jako biologický terminus technicus - přichází až v pozdním novověku.

Stvořiteli světa. Ne Kristu. Ne jejich zjevení v Písmu. Nýbrž nějaké své představě a tak sami sobě.

Jakub toto ilustruje na démonech. Trefně a výmluvně. I démoni věří v Boha. I sátán chodí za Pánem Bohem (Jb 1, 6-12). A co potom dělá?

Pouhá víra tedy může být stejně démonská jako ďábel. Tedy jako hluboké, přehluboké zlo, které se však tváří jako dobro (srv. Gn 3). Taková víra plodí jen strach, strach pak plodí útlak, útlak nsvobodu a otroctví.

Zároveň Jakub i Pavel zápasí s opačným extrémem, s nímž je zápas bohužel složitější. Protože jde o něco společensky přijímaného a užitečného. Totiž s těmi, kteří vlastně v Boha a Krista nevěří, ale protože úcta a péče jsou dobré, tak jsou uctívají a pečují. Na první pohled úžasné a skvělé. Již po pár měsících nebo rozhovorech se však ukazuje zející temnota hluboké díry, kterou se takový člověk pokouší svým aktivismem „zaplnit.“ A tak se spasit.

Někdy jde o díru pocitu nesmyslu a vlastní bezcennosti, jindy o díru způsobenou hlubokou ztrátou, jindy snahu splnit, co ode mě okolní společnost žádá. Proto nic z toho nevede ke kýženému ovoci. Naopak to vede ke strachu, k útlaku a tak k nsvobodě a otroctví.

Bůh je však milosrdný. A tak nabízí zákon, zákon svobody. Jímž si Jakub již připravil cestičku. A na příkladu *toho věrného*, totiž Abrahama, ukazuje cestu dobrou a svobodnou. Ačkoli se může zdát, že vnějšně démonskou - málem obětoval syna!

Právě proto, že Abraham věřil a dle své víry také jednal, daroval mu Bůh Izáka. Právě proto, že Abraham tomuto Stvořiteli světa věřil a podle toho také jednal, položil tohoto darovaného Smíška (hebr. Izáka) jako oběť na oltář. A právě proto se oba nejen vrátili ve zdraví a bezpečí domů, ale stali se prvním praotci toho vyvoleného národa otroků a chudáků.

Jakub použil vyhroceného příkladu, ale o to názornějšího. Ne snad pro jeho opakovatelnost - kolik postav v Bibli bylo pozváno ke stejnému? Ale proto, že „není všechno zlato, co se třpytí.“

Třpytivá víra, která se hlavně třpytí pro mnohé modlitby a vyjídání vdov a dary je vírou, kterou převelice kritizoval Ježíš. A Jakub ho jen následuje. Třpytivá víra je totiž vírou často v podstatě démonskou, jakkoli je pozlácena. Skutečná víra naopak někdy vypadá až démonsky - přimlouvat se za mé pronásledovatele, utlačovatele. Být schopen vzdát se dítěte. Dokonce dítěte vymodleného. Vždyť tím spíš je takové dítě Božím darem a tak jeho majetkem...

Proto Abraham naplnil zákon svobody. Proto užíval plné svobody. Protože ho nezotročovalo ani božstvo dětí a potomků. Ani rodiny a manželky. Ani toho, co si budou ti ostatní myslet, když bude poslouchat Pána Boha. Jak to po něm bude činit také Izák (Gn 26, 18-22). Také David tancující tak, že je mu vidět vše od pasu dolů (2Sam 6, 16-23). A těch několik málo dalších příkladných biblických postav.

Druhý příklad

Druhým příkladem, kterým Jakub ilustruje svou pointu, je pak nevěstka, cizinka, gójka Rachab. Nejposlednější v židovské i světské společnosti. Špína a fuj. A prabába Ježíše Krista. Zachránkyně israelského národa. Přesto si o prostitutkách i dnes myslí lidé stejně jako tehdy. I první křesťané jim zakazovali stát se křesťankami...

Víra bez skutků je mrtvá, a tak nemůže být nástrojem přijetí Hospodinova milosrdného spasení. Skutky bez víry jsou stejně mrtvé, protože není jak rozlišit, které špiony nepřátelského národa propustit a které ne. Kteří přinesou zkázu celému městu (mimochodem všichni...) a kteří přinášejí naději, pravdu a pokoj.

Pouze vyrovnané spojení teorie a praxe, víry/věrouky a skutků, poznání a jednání, důvěry v Boží moc a vlastní aktivity je láskou k Bohu celým srdcem, silou i duší. Pouze toto vyrovnané spojení může vést ke stejné lásce k sobě jako k bližním. A tak ke svobodě mé, mých bližních i těch, kteří mě pronásledují. Ba dokonce mých nepřátel.

Závěr

Slovy výkladu doc. Jiřího Mrázka: „Víra - za jistých okolností - nemůže spasit. Tím není řečeno, že by byla k ničemu. Pořád ještě může jít o zajímavé učení, o zajímavý myšlenkový, náboženský nebo filosofický systém. Může jít o rodinné stříbro, vzácnou tradici předávanou z generace na generaci. Má v sobě náboj, který může oslovit, může přenášet i hory - když ji někdo do těch hor pustí. Ale za jistých okolností je paralyzována a nemůže zachránit život, nepomůže v krizi a třeba ani neuvede do Božího království. Víra, za těch dotyčných okolností, je taková úctyhodná mrtvola. Taková dobře udržovaná mumie...

... a tak je taková víra *slibná*. Ale také bezmocná.“

Píseň: S176 - Má duše Boha velebí + **modlitba Páně**
Rozhovor